

Sylwia Pangsy-Kania

Uniwersytet Gdański

e-mail: spk@atopus.pl

MIKROPRZEDSIĘBIORSTWA JAKO SZCZEGÓLNA FORMA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

MICROENTERPRISES AS THE SPECIAL FORM OF ENTREPRENEURSHIP IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

DOI: 10.15611/pn.2018.523.25

JEL Classification: F2, F1

Streszczenie: W artykule przeprowadzona została analiza dotycząca znaczenia mikroprzedsiębiorstw jako szczególnej formy przedsiębiorczości. W opracowaniu przeanalizowane zostały dane dla 28 krajów członkowskich Unii Europejskiej z punktu widzenia liczby mikroprzedsiębiorstw, zatrudnienia oraz wartości dodanej. Szczególna uwaga została zwrócona na zmiany w zakresie tych trzech wskaźników po przyjęciu roku 2008 za bazowy. Szereg czasowy kończy się na 2018 roku. Przedstawiona została także dynamika w kontekście badań sektorowych. W artykule uwzględniono również problematykę udziału unijnych mikroprzedsiębiorstw w wartości eksportu i importu. Celem pracy jest wykazanie znaczenia mikroprzedsiębiorstw jako szczególnej formy przedsiębiorczości w UE. Podstawę pracy stanowi metoda ilościowa oparta na obliczeniach własnych udostępnionych przez Eurostat. Konieczne są dalsze badania w zakresie analizowanej problematyki uzupełnione o dane jakościowe.

Słowa kluczowe: mikroprzedsiębiorstwa, zatrudnienie, wartość dodana, eksport, import.

Summary: The article analyzes the importance of microenterprises as a special form of entrepreneurship. The study analyzed data for the 28 European Union member states from the point of view of the number of microenterprises, employment and value added. Particular attention was paid to changes in these three indicators taking 2008 as the base year. The last year of the analysis is 2018. Dynamics in the context of sector research was also presented. The article also includes the issue concerning the participation of EU microenterprises in value of export and import. The aim of the analysis was to analyze the potential of microfirms as the special form of entrepreneurship. The quantitative method based on own calculations available by Eurostat is evidently dominant. To sum up, further research in the area of the analyzed problem is required, supplemented with qualitative data.

Keywords: microenterprises, small and medium-sized enterprises (SMEs), large enterprises, European Union, employment, gross value added, export, import.

1. Wstęp

Mikroprzedsiębiorstwa stanowią szczególną formę działalności gospodarczej. Kluczowe znaczenie w rozwoju mikroprzedsiębiorstw ma przedsiębiorczość jednostek, czyli indywidualnych podmiotów gospodarczych. Mikroprzedsiębiorstwa stanowią część sektora określanego jako małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) kreują miejsca pracy i tworzą wartość dodaną, stając się w ten sposób siłą lokalnej gospodarki i determinując jej konkurencyjność.

W artykule przeanalizowane zostały dane dotyczące mikroprzedsiębiorstw w poszczególnych krajach UE na tle średniej unijnej w trzech aspektach – liczby mikroprzedsiębiorstw, zatrudnienia i wartości dodanej. Zaprezentowany został również aspekt tendencji rozwojowych oraz uwzględniona dynamika w kontekście badań sektorowych. W pracy przyjęto przede wszystkim metodę ilościową opartą na obliczeniach własnych udostępnionych przez Eurostat. Analiza dotyczy okresu dziesięcioletniego – od 2008 roku do 2018 roku (estymacja za ostatnie lata). Ponadto w opracowaniu przedstawiony został udział mikroprzedsiębiorstw w eksporcie oraz imporcie w 28 krajach członkowskich UE. Celem artykułu jest wykazanie znaczenia mikroprzedsiębiorstw w rozwoju poszczególnych krajów unijnych oraz próba odpowiedzi na pytanie, czy stanowią one lokalną siłę z globalnym potencjałem.

2. Znaczenie mikroprzedsiębiorstw w krajach UE

Sektor MŚP obejmuje trzy kategorie przedsiębiorstw, a mianowicie mikroprzedsiębiorstwa, małe przedsiębiorstwa i średnie przedsiębiorstwa. Mikroprzedsiębiorstwa są szczególną formą prowadzenia działalności gospodarczej [Konstanty 2016].

Mimo że w literaturze przedmiotu istnieje wiele kryteriów klasyfikacji przedsiębiorstw ze względu na ich wielkość [Daszkiewicz, Wach 2013], w tym stosowany przez UE podział przedsiębiorstw z punktu widzenia kryterium średniorocznego zatrudnienia, rocznych przychodów netto ze sprzedaży, sumy aktywów z bilansu rocznego i powiązań z innymi przedsiębiorstwami [European Commission 2003]¹, to na potrzeby statystyczne do przeprowadzania analiz na poziomie poszczególnych krajów unijnych przyjmuje się kryterium liczby zatrudnionych. Według tego kryterium wyróżnia się następujące przedsiębiorstwa:

- mikro (0-9 zatrudnionych),
- małe (10-49 zatrudnionych),
- średnie (50-249 zatrudnionych),
- duże (powyżej 250 zatrudnionych).

¹ European Commission [2003], Commission Recommendation 2003/361/EC of 6 May 2003, Annex *Definition of Micro, Small and Medium-sized Enterprises adopted by the Commission*.

W tabeli 1 przedstawiony został procentowy udział wymienionych wyżej przedsiębiorstw w krajach unijnych z punktu widzenia ich liczby, zatrudnienia oraz wartości dodanej brutto² [ESA 2010].

Tabela 1. Udział procentowy przedsiębiorstw w UE – liczba, zatrudnienie, wartość dodana (2016 rok)

	Liczba przedsiębiorstw				Zatrudnienie				Wartość dodana			
	mikro	małe	średnie	duże	mikro	małe	średnie	duże	mikro	małe	średnie	duże
Austria	87,3	10,7	1,6	0,3	25,6	24,1	19,1	31,3	18,7	20,6	22,6	38
Belgia	94,6	4,6	0,7	0,2	34,6	20	14,7	30,8	23,4	21,5	17,7	37,4
Bułgaria	95,1	7	1,3	0,2	29,9	23,5	21,7	24,8	22,8	23,1	20,7	33,3
Chorwacja	91,6	7	1,2	0,3	31,3	23,2	16,6	28,9	17	23,1	19,1	40,8
Cypr	93,3	5,6	0,9	0,1	38,3	24,2	20,5	17	26,3	24,1	22,1	27,5
Czechy	96	3,1	0,7	0,2	31	17,2	18,6	33,2	19,6	14,4	20,5	45,5
Dania	88,7	9,2	1,7	0,3	29,8	20	16,7	33,4	20,8	19,5	18,7	41
Estonia	90,5	7,7	1,5	0,2	30,4	24,4	23,2	22	26,2	23,3	26,2	24,3
Finlandia	91,3	7,2	1,2	0,3	24,8	22,3	18,3	34,6	19,7	20	20	40,2
Francja	95,7	3,6	0,6	0,1	31,9	17,6	13,7	36,8	23,1	16,7	14,7	45,5
Grecja	96,2	3,4	0,4	0,1	57,3	18,3	11,3	13,1	34,3	19,2	19,7	26,8
Hiszpania	94,9	4,4	0,6	0,1	41,2	18,3	13,1	27,4	25,9	18,1	17,8	38,2
Holandia	95,2	3,8	0,8	0,2	28,2	18,4	17,8	35,6	19,7	19,2	24	37,1
Irlandia	92,6	6,2	1	0,2	29,4	22,4	19	29,1	20,4	8,4	7,8	63,4
Litwa	92,6	6,1	1,2	0,2	29	24,3	22,6	24,1	19	23,3	27,7	30,1
Luksemburg	87,9	9,7	1,9	0,4	18,5	24,9	24,7	31,9	22,4	20,3	27,1	30,2
Łotwa	91,5	7	1,3	0,2	31,8	24,5	22,7	21	20,4	22,8	26,6	30,2
Malta	93,4	5,2	1,2	0,2	31,5	23,3	24,6	20,7	35,9	25,5	20,7	18
Niemcy	83,7	13,7	2,2	0,4	20,2	23,3	20	36,6	16,3	18,1	19,7	45,9
Polska	95,3	3,6	0,9	0,2	36,8	13,9	17,8	31,6	18,4	13,8	20,4	47,5
Portugalia	95,1	4,2	0,6	0,1	40,8	20,9	16,4	21,9	24,2	22,1	22,3	31,5
Rumunia	88,5	9,4	1,7	0,3	23,1	22,4	21	33,6	17,9	16,9	18	47,2
Słowacja	96,8	2,6	0,5	0,1	41,8	14,8	15,5	27,9	22,8	14,2	17,4	45,6
Słowenia	94,7	4,3	0,8	0,2	35,6	18,5	19,2	26,7	22,7	19,5	21,8	36
Szwecja	94,7	4,4	0,8	0,1	25,8	21,8	18,7	33,7	22,3	19,3	19	39,5
Węgry	94,1	4,9	0,8	0,2	33,9	18,9	15,7	31,5	18	16,7	18,2	47,1
Wielka Brytania	89,3	8,9	1,5	0,3	17,5	19,7	16,3	46,5	19	16	16,8	48,2
Włochy	95,1	4,3	0,5	0,1	46	20,1	12,5	21,4	29,3	20,8	17,6	32,3
UE	93	5,8	0,9	0,2	29,8	20	16,7	33,4	20,9	17,8	18,2	43,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en dla poszczególnych krajów UE [20.03.2018].

We wszystkich krajach UE mikroprzedsiębiorstwa stanowią największy odsetek wszystkich przedsiębiorstw. Średnia dla UE wynosi 93%, przy czym sektor MŚP stanowi 99,8% wszystkich przedsiębiorstw, co oznacza, że udział dużych przedsiębiorstw wynosi 0,2%. Małe i średnie przedsiębiorstwa tworzą średnio 66,5% zatrudnienia, z czego prawie 30% przypada na mikroprzedsiębiorstwa, reszta miejsc pracy

² Wartość dodana brutto definiowana jest jako produkcja globalna (po cenach bazowych) minus konsumpcja pośrednia (w cenach zakupu). Suma wartości dodanej brutto dla wszystkich branż lub sektorów plus podatki od produktów minus subsydia na produkty daje produkt krajowy brutto.

Tabela 2. Mikroprzedsiębiorstwa w krajach UE – liczba, zatrudnienie, wartość dodana (2016 rok)

	Mikroprzedsiębiorstwa		Zatrudnienie		Wartość dodana	
	liczba	udział %	liczba	udział %	mld euro	udział %
Austria	285 181	87,3	707 043	25,6	33,4	18,7
Belgia	582 552	94,6	974 712	34,6	48,2	23,4
Bułgaria	299 047	91,5	580 728	29,9	5,2	22,8
Chorwacja	139 673	91,6	317 991	31,3	3,7	17
Cypr	45 706	93,3	84 532	38,3	2,1	26,3
Czechy	972 523	96	1 132 929	31	18,5	19,6
Dania	196 717	88,7	336 478	19,6	28,1	20,8
Estonia	62 493	90,5	127 777	30,4	2,8	26,2
Finlandia	210 777	91,7	363 665	24,8	18,1	19,7
Francja	3 087 111	95,7	4 982 386	31,9	214,3	23,1
Grecja	678 816	96,2	1 288 988	57,3	17,0	34,3
Hiszpania	2 375 079	94,9	4 619 433	41,2	121,2	25,9
Holandia	1 039 763	95,2	1 565 210	28,2	66,6	19,7
Irlandia	232 015	92,6	385 386	29,4	36,8	20,4
Litwa	166 023	92,6	276 833	29	2,9	19
Luksemburg	29 383	87,9	49 040	18,5	5,4	22,4
Łotwa	98 458	91,5	192 643	31,8	2,2	20,4
Malta	26 808	93,4	42 497	31,5	1,7	35,9
Niemcy	2 135 354	83,7	5 739 787	20,2	267,7	16,3
Polska	1 535 595	95,3	3 235 347	36,8	35,3	18,4
Portugalia	763 109	95,1	1 242 789	40,8	18,0	24,2
Rumunia	412 452	88,5	651 690	23,1	11,7	17,9
Słowacja	384 874	96,8	616 315	41,8	7,5	22,8
Słowenia	129 175	94,7	214 694	35,6	4,5	22,7
Szwecja	660 134	94,7	808 129	25,8	51,2	22,3
Węgry	515 298	94,1	900 052	33,9	10,0	18
Wielka Brytania	1 757 336	89,3	3 401 353	17,5	250,1	19
Włochy	3 538 488	95,1	6 567 225	46	197,5	29,3
UE	22 231 551	93,0	41 668 991	29,8	1 482	20,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en dla poszczególnych krajów UE [20.03.2018].

powstaje w dużych przedsiębiorstwach (33,4%). Na sektor MŚP przypada łącznie prawie 57% tworzonej w UE wartości dodanej, podczas gdy udział dużych przedsiębiorstw wynosi 43,2%. Średnio 1/5 wartości dodanej powstaje w mikroprzedsiębiorstwach.

W Unii Europejskiej działalność prowadzi ponad 22,2 mln mikroprzedsiębiorstw, które zatrudniają łącznie 41,7 mln osób i tworzą wartość dodaną wynoszącą ok. 1,5 bln euro. W tabeli 2 przedstawione zostało znaczenie mikroprzedsiębiorstw w poszczególnych krajach unijnych z punktu widzenia ich liczby, zatrudnienia i tworzonej wartości dodanej.

Największy udział mikroprzedsiębiorstw w ogólnej liczbie przedsiębiorstw występuje na Słowacji (96,8%), natomiast najmniejszy w Niemczech (83,7%). W Grecji sektor ten zatrudnia najwięcej osób (57,3%), w Wielkiej Brytanii zaś jest najmniejszy udział zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach (17,5%). Najwięcej wartości dodanej tworzą mikroprzedsiębiorstwa na Malcie (35,9%), a najmniejsze znaczenie w tym kontekście dotyczy gospodarki niemieckiej, gdzie wartość dodana tworzona przez mikroprzedsiębiorstwa stanowi tylko 16,3%, podczas gdy duże przedsiębiorstwa tworzą tam prawie 46% wartości dodanej. W pięciu krajach UE duże przedsiębiorstwa mają jeszcze większy udział w tworzeniu wartości dodanej niż w Niemczech – są to Irlandia (63,4%), Wielka Brytania (48,2%), Polska (47,5%), Rumunia (47,2%) i Węgry (47,1%). Wartość dodana tworzona łącznie w mikro- i małych przedsiębiorstwach w tych krajach nie przekracza 35%, a w Irlandii nawet 30%.

Mikroprzedsiębiorstwa w poszczególnych krajach unijnych będą się różnić charakterem działalności. W zależności od analizowanego kraju będą miały swoje specyficzne cechy związane z czynnikami wpływającymi na ich rozwój oraz barierami, które go ograniczają. Przykładowo w Polsce MŚP są często zakładane wyłącznie w celu optymalizacji podatkowej. Dodatkowo właściciele przedsiębiorstw nie mają często chęci, ambicji czy też zdolności do stopniowego zwiększania skali ich działalności. Skutkuje to niewielką liczbą mikroprzedsiębiorstw, które stają się małymi przedsiębiorstwami. Małe przedsiębiorstwa w Polsce stanowią tylko 3,6% wszystkich przedsiębiorstw, a wytwarzana przez nie wartość dodana to niecałe 14%. Dynamizm rozwoju większości mikroprzedsiębiorstw w Polsce jest niewielki. Największą barierą ich rozwoju jest tzw. pułapka małej skali. Mikroprzedsiębiorstwa w Polsce często nastawione są wyłącznie na działalność w skali lokalnej [Czerniak, Stefański 2016, s. 18-19].

2.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw

W sześciu państwach Unii Europejskiej liczba mikroprzedsiębiorstw przekracza milion. Łącznie w tych krajach zlokalizowanych jest blisko 70% wszystkich mikroprzedsiębiorstw UE. Najwięcej mikroprzedsiębiorstw znajduje się we Włoszech (3,5 mln), Francji (3 mln), Hiszpanii (2,4 mln) i Niemczech (2,3 mln). Na kraje te przypada prawie 50% wszystkich unijnych mikroprzedsiębiorstw (49,3%). Kolejne miejsca zajmują Wielka Brytania (1,8 mln), Polska (1,5 mln) i Holandia (1 mln).

Najmniej mikroprzedsiębiorstw jest na Malcie (28,6 tys.). Zmiany liczby mikroprzedsiębiorstw dla wszystkich krajów UE w latach 2008-2018 zostały przedstawione w tab. 3.

Tabela 3. Liczba mikroprzedsiębiorstw w krajach UE w latach 2008-2018

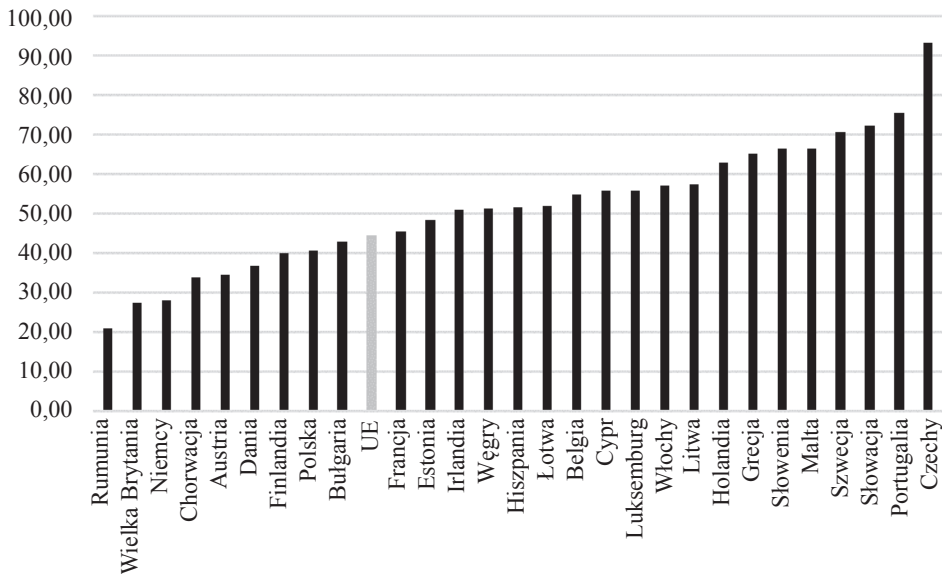
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Austria	254 736	251 833	262 385	264 193	267 266	276 596	279 331	280 526	285 181	290 658	296 018
Belgia	414 617	445 949	503 564	514 855	530 224	530 223	558 284	573 283	582 552	599 571	617 474
Bulgaria	243 208	282 541	280 623	278 461	281 981	283 625	289 378	291 906	299 047	303 966	308 431
Chorwacja	149 970	163 530	150 143	138 997	134 349	132 530	133 578	132 513	139 673	141 458	142 817
Cypr	47 275	47 103	45 374	44 466	44 655	43 493	43 305	44 218	45 706	46 542	47 262
Czechy	855 930	896 850	927 208	955 639	959 087	941 591	948 684	953 430	972 523	978 190	983 658
Dania	186 374	181 568	184 466	189 091	189 185	187 166	188 180	191 763	196 717	202 056	207 270
Estonia	42 691	43 695	46 140	48 778	52 130	56 147	57 400	61 111	62 493	62 947	63 452
Finlandia	205 024	205 022	204 957	205 625	206 080	214 347	207 783	207 551	210 777	214 374	218 157
Francja	2 409 157	2 359 497	2 368 047	2 417 700	2 692 738	2 829 034	2 991 858	2 923 991	2 958 722	2 983 470	3 029 427
Grecja	829 229	792 478	767 203	717 221	695 572	670 237	667 806	666 227	678 816	692 426	707 302
Hiszpania	2 450 119	2 369 961	2 326 260	2 265 354	2 230 796	2 206 159	2 229 346	2 302 826	2 375 079	2 389 641	2 398 648
Holandia	521 911	557 490	727 802	751 875	802 950	968 535	995 573	1 019 313	1 039 763	1 051 583	1 062 102
Irlandia	216 884	219 278	218 518	217 256	220 564	219 191	213 968	222 437	232 015	234 382	236 155
Litwa	123 674	97 779	99 955	112 308	126 054	137 279	158 146	161 053	166 023	167 821	167 780
Luksemburg	23 109	23 991	24 623	25 272	25 300	26 755	27 294	28 135	29 383	30 395	31 450
Łotwa	63 898	68 517	71 906	69 803	82 251	86 829	89 992	99 517	98 458	100 670	103 197
Malta	24 105	25 671	26 976	25 685	24 843	23 286	24 100	25 547	26 808	27 667	28 596
Niemcy	1 554 811	1 679 215	1 696 035	1 755 473	1 792 681	1 792 770	2 075 833	2 109 206	2 135 354	2 205 451	2 275 594
Polska	1 464 089	1 358 017	1 392 002	1 431 525	1 426 044	1 400 229	1 453 882	1 513 170	1 535 595	1 542 303	1 546 512
Portugalia	890 093	857 161	811 812	784 515	750 199	735 579	740 611	740 645	763 109	774 966	785 057
Rumunia	450 396	439 351	394 660	353 057	369 423	379 982	400 006	405 510	412 452	414 998	417 674
Słowacja	44 394	47 274	385 140	395 028	381 049	376 865	384 145	373 885	384 874	387 839	391 424
Słowenia	99 685	103 005	106 745	109 247	111 607	118 811	122 034	126 235	129 175	133 615	136 949
Szwecja	549 793	558 439	584 105	611 559	621 529	622 668	632 652	646 350	660 134	676 007	690 601
Węgry	533 712	519 427	518 355	514 478	493 186	465 161	478 610	500 468	515 298	510 717	505 437
Wielka Brytania	1 540 049	1 480 480	1 467 715	1 511 912	1 508 168	1 581 202	1 632 271	1 726 944	1 757 336	1 765 954	1 770 656
Włochy	3 693 769	3 647 439	3 632 449	3 615 742	3 603 043	3 556 908	3 505 828	3 484 774	3 538 488	3 500 616	3 465 992
UE	19 882 702	19 722 561	20 225 168	20 325 115	20 622 954	20 863 198	21 529 878	21 812 534	22 231 551	22 430 283	22 635 092

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en dla poszczególnych krajów UE [20.03.2018].

Jeśli za bazowy przyjmiemy rok 2008 (= 100), to okaże się, że największa dynamika w zakresie liczby mikroprzedsiębiorstw wystąpiła na Słowacji. W analizowanych dziesięcioletnim okresie, począwszy od 2010 roku, nastąpił imponujący wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw, który w 2018 roku wyniósł 882 w porównaniu z rokiem 2008 (wzrost o 782%). Brak zmian na początku i końcu analizowanego okresu, ze zmianami poniżej 100 w latach 2009-2017, zanotowano na Cyprze, natomiast spadek w całym analizowanym okresie występował w siedmiu krajach unijnych (Grecja, Hiszpania, Portugalia, Rumunia, Węgry i Włochy). Największy spadek, biorąc pod uwagę początek i koniec analizowanego okresu, nastąpił w Grecji, gdzie w 2018 roku liczba mikroprzedsiębiorstw osiągnęła 73 w porównaniu

z rokiem 2008. Ogólnie dla UE w 2018 roku zmiana wyniosła 114 w stosunku do roku bazowego.

Jeżeli jednak liczbę mikroprzedsiębiorstw odniesiemy do populacji poszczególnych krajów UE, to okaże się, że najwięcej mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców jest w Czechach (93), w których w analizowanym okresie obserwowano łagodny trend rosnący w zakresie liczby mikroprzedsiębiorstw. Kolejne miejsca zajmują Portugalia (76) i Słowacja (72). We Włoszech na 1000 mieszkańców przypada 57 mikroprzedsiębiorstw, we Francji 46, a w Hiszpanii 52. Na Malcie jest 67 mikrofirm na 1000 mieszkańców. Powyżej średniej unijnej znajduje się 19 państw, a w 17 z nich liczba mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców jest wyższa niż 50 (por. rys. 1). W Rumunii, Wielkiej Brytanii i Niemczech przypada mniej niż 30 mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców. Niższa liczba mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców oznacza po prostu niższe nasycenie danej gospodarki mikroprzedsiębiorczością w porównaniu ze średnią unijną. Jednocześnie w krajach takich jak np. Polska należy zwrócić uwagę na potencjał rozwojowy mikroprzedsiębiorstw [Juchniewicz, Grzybowska 2010].

Rys. 1. Liczba mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców (2016 rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tab. 3 oraz <https://europa.eu>.

Najwięcej mikroprzedsiębiorstw w UE działa w branży³ związanej z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów mechanicznych i motocykli (27%). Co piąte mikroprzedsiębiorstwo prowadzi profesjonalną działalność naukową i techniczną, a 19% działa w branży budowlanej [<https://ec.europa.eu/>].

³ Podział na branże (sekcje) zgodnie z NACE rev. 2.

2.2. Zatrudnienie w mikroprzedsiębiorstwach

Istotnym miernikiem aktywności mikroprzedsiębiorstw jest ich udział w tworzeniu miejsc pracy. Według prognoz w 2018 roku mikroprzedsiębiorstwa mają zatrudniać 42,6 mln osób. W tabeli 4 zaprezentowane zostały dane dotyczące zatrudnienia w mikroprzedsiębiorstwach w poszczególnych krajach UE w latach 2008-2018.

Jeśli za bazowy przyjmiemy rok 2008, to okaże się, że największa dynamika dotycząca zatrudnienia wystąpiła, tak samo jak w przypadku liczby mikroprzedsiębiorstw, na Słowacji. W 2018 roku poziom zatrudnienia osiągnął 425 poziomu z 2008 roku, czyli wzrost o 325% w porównaniu z rokiem 2008. W dziesięciu krajach dynamika była poniżej 100 (Cypr, Dania, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Portugalia, Rumunia, Węgry, Wielka Brytania, Włochy). Natomiast zmiana powyżej 120 w 2018 roku w porównaniu z rokiem bazowym dotyczy sześciu krajów (Belgia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Niemcy, Słowenia). Ogólnie dla UE w 2018 roku zmiana wyniosła 105 w stosunku do roku bazowego.

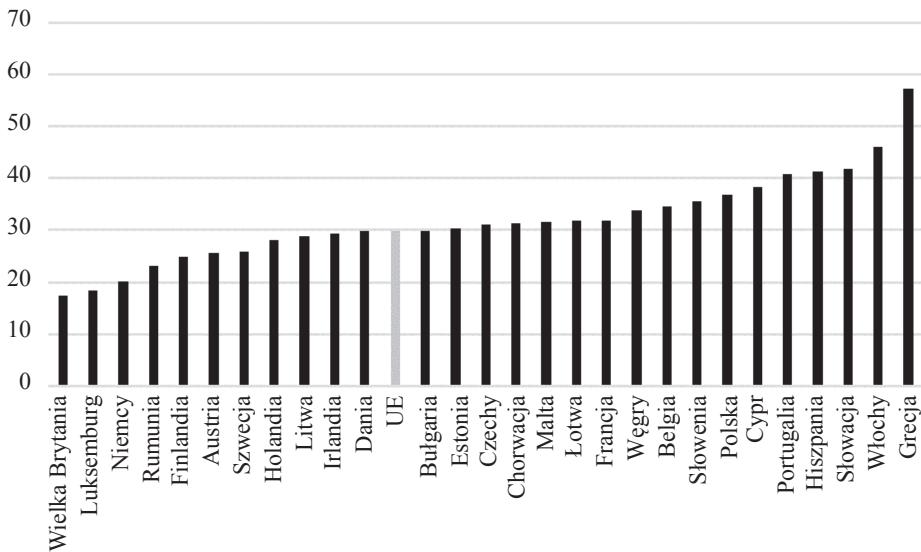
Tabela 4. Zatrudnienie w mikroprzedsiębiorstwach w UE w latach 2008-2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Austria	637 931	634 224	648 005	653 812	663 955	682 846	692 580	696 331	707 043	719 976	732 614
Belgia	760 994	786 858	860 065	900 890	923 573	920 753	946 348	958 960	974 712	1 000 578	1 027 422
Bułgaria	528 478	589 194	568 066	563 450	560 700	556 110	558 718	564 986	580 728	593 173	604 656
Chorwacja	342 978	360 744	331 462	307 362	300 386	296 781	319 406	300 033	317 991	322 695	326 226
Cypr	93 942	96 330	94 328	90 834	86 638	78 747	78 345	80 928	84 532	87 138	89 498
Czechy	1 042 667	1 061 386	1 080 975	1 108 297	1 125 174	1 103 676	1 108 872	1 114 739	1 132 929	1 143 604	1 154 141
Dania	353 556	343 818	334 729	341 033	340 513	343 941	335 181	335 935	336 478	337 626	338 581
Estonia	109 256	102 541	105 862	109 473	116 507	121 325	124 549	124 484	127 177	128 552	130 051
Finlandia	354 851	351 854	353 696	355 158	353 963	362 595	366 248	360 517	363 665	365 721	367 779
Francja	4397252	4327686	4384016	4541823	4468390	4458283	4799169	4865044	4982386	5078812	5224995
Grecja	1 566 295	1 480 818	1 412 498	1 341 076	1 279 199	1 251 565	1 276 828	1 268 769	1 288 988	1 310 866	1 335 499
Hiszpania	5 221 237	5 001 085	4 803 465	4 529 102	4 423 192	4 297 648	4 325 163	4 477 060	4 619 433	4 647 085	4 663 461
Holandia	1 388 522	1 341 111	1 519 438	1 507 162	1 506 207	1 509 372	1 537 522	1 555 144	1 565 210	1 570 482	1 574 315
Irlandia	415 692	378 907	363 372	361 791	361 793	360 253	363 428	373 787	385 386	388 163	390 190
Litwa	231 549	193 113	191 071	198 192	212 409	228 120	250 168	261 612	276 833	286 201	291 657
Luksemburg	40 893	41 451	42 602	43 567	43 513	44 704	45 469	46 995	49 040	50 802	52 652
Łotwa	153 917	151 851	156 158	139 717	170 730	167 452	196 115	194 240	192 643	198 252	204 620
Malta	40 377	42 266	40 468	39 242	38 682	39 310	38 512	40 244	42 497	44 121	45 875
Niemcy	4 361 041	4 664 101	4 772 966	4 849 634	4 991 051	4 961 175	5 558 583	5 656 321	5 739 787	5 924 564	6 109 167
Polska	3 214 347	3 048 935	2 998 170	3 058 650	3 003 819	2 916 628	3 031 711	3 162 543	3 235 347	3 260 099	3 278 542
Portugalia	1 454 518	1 407 181	1 349 897	1 309 560	1 237 441	1 198 105	1 200 901	1 208 017	1 242 789	1 259 735	1 273 920
Rumunia	1 027 442	966 217	879 419	850 618	856 873	885 653	877 379	894 569	915 629	927 897	940 502
Słowacja	152 956	137 380	555 059	562 503	542 534	546 731	579 089	587 246	616 315	632 888	650 722
Słowenia	186 484	190 002	190 461	190 661	192 116	198 787	203 000	209 656	214 694	220 958	225 806
Szwecja	770 259	712 624	742 701	775 523	773 351	780 940	776 462	794 066	808 129	826 599	843 566
Węgry	920 111	874 910	877 776	870 499	862 029	829 506	852 339	880 618	900 052	892 030	883 012
Wielka Brytania	3 607 943	3 668 347	3 032 088	3 180 707	3 058 287	3 264 430	3 301 459	3 358 381	3 401 353	3 411 406	3 417 421
Włochy	7 329 491	7 211 408	7 124 052	6 823 529	6 792 243	6 648 235	6 469 991	6 443 254	6 567 225	6 501 200	6 441 661
UE	40 704 979	40 166 342	39 812 865	39 603 865	39 285 268	39 053 671	40 213 537	40 814 479	41 668 991	42 131 223	42 618 551

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en dla poszczególnych krajów UE [20.03.2018].

W Czechach, gdzie liczba mikroprzedsiębiorstw przypadająca na 1000 mieszkańców jest najwyższa, zatrudnienie w mikroprzedsiębiorstwach stanowi 2,7% ogółu pracujących w unijnych mikrofirmach. Ponad połowa miejsc pracy w unijnych mikroprzedsiębiorstwach (52%) tworzona jest w czterech krajach: we Włoszech (15%), Francji (14%), w Niemczech (12%) i Hiszpanii (11%).

Średnio w UE w mikroprzedsiębiorstwach zatrudnienie znajduje prawie 30% pracujących. Najwyższy udział w tworzeniu miejsc pracy przez mikroprzedsiębiorstwa występuje w Grecji (57,3%), najniższy zaś w Wielkiej Brytanii (17,5%). W siedemnastu krajach UE udział mikroprzedsiębiorstw w liczbie pracujących jest wyższy od średniej unijnej (rys. 2).

Rys. 2. Zatrudnienie w mikroprzedsiębiorstwach w UE, % ogółu zatrudnionych (2016) rok

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tab. 1.

Co trzeci zatrudniony w mikroprzedsiębiorstwach w UE pracuje w handlu detalicznym lub hurtowym albo działalności związanej z naprawą pojazdów mechanicznych i motocykli, 15% zatrudnienia stanowią profesjonalne usługi naukowe i techniczne, 14% miejsc pracy tworzonych jest w branży budowlanej, 11% w usługach gastronomicznych i zakwaterowaniu, 10% w produkcji [<https://ec.europa.eu/>].

2.3. Wartość dodana w mikroprzedsiębiorstwach

Udział mikroprzedsiębiorstw w zatrudnieniu nie znajduje swojego odbicia w tworzeniu wartości dodanej, która świadczy o produktywności. Mikroprzedsiębiorstwa tworzą średnio 20,9% wartości dodanej, podczas gdy małe przedsiębiorstwa 17,8%, średnie 28,2%, a duże 43,2%.

Największy udział mikroprzedsiębiorstw w tworzeniu wartości dodanej (por. tab. 1) występuje na Malcie (36%), najmniejszy natomiast w Niemczech (16%), gdzie prawie połowa wartości dodanej (46%) powstaje w dużych przedsiębiorstwach. Jednocześnie niemieckie mikrofirmy wytwarzają 19% wartości dodanej wszystkich mikroprzedsiębiorstw w UE, co odpowiada wartości 301,5 mld euro (tab. 5).

Tabela 5. Wartość dodana w mikroprzedsiębiorstwach, w mln euro (lata 2008–2018)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Austria	28 725	26 993	28 056	29 939	30 528	31 377	32 036	32 673	33 403	34 776	36 321
Belgia	34 029	36 572	38 647	41 929	45 133	42 554	46 445	47 238	48 178	50 724	53 700
Bulgaria	3 083	2 800	2 798	2 979	3 506	3 880	4 010	4 663	5 169	5 480	5 834
Chorwacja	4 520	4 356	3 654	3 456	3 245	3 695	3 808	3 649	3 732	3 908	4 101
Cypr	2 906	2 654	2 485	2 252	1 996	1 705	1 786	1 882	2 054	2 163	2 281
Czechy	17 958	15 334	15 456	16 939	16 546	16 136	16 155	17 618	18 534	19 500	20 569
Dania	26 552	23 736	25 498	28 767	26 298	27 149	27 626	27 973	28 129	29 000	30 146
Estonia	1 594	1 391	1 563	2 150	2 241	2 446	2 723	2 744	2 842	3 008	3 192
Finlandia	17 634	16 930	17 349	18 270	18 270	19 192	17 544	17 754	18 112	18 473	18 904
Francja	228 924	210 547	228 230	242 350	226 160	227 741	200 889	205 604	214 321	221 995	233 306
Grecja	25 103	25 910	24 101	21 086	19 596	17 084	16 668	16 455	16 983	17 551	18 163
Hiszpania	154 660	137 944	128 701	121 006	113 091	107 177	107 752	114 402	121 231	124 000	127 052
Holandia	61 551	56 242	63 490	64 256	62 645	60 952	63 846	65 305	66 591	67 483	68 445
Irlandia	26 520	22 583	21 310	24 719	25 205	31 598	27 586	33 582	36 834	37 980	39 203
Litwa	1 671	1 022	1 084	1 497	1 831	1 899	2 468	2 636	2 871	3 095	3 310
Luksemburg	3 991	3 856	3 732	4 159	4 333	4 166	4 733	5 153	5 414	5 838	6 290
Łotwa	1 902	1 261	1 462	1 304	1 777	1 956	2 049	2 095	2 166	2 307	2 507
Malta	903	825	881	945	1 043	1 198	1 381	1 571	1 687	1 831	2 004
Niemcy	191 775	190 310	190 670	202 280	205 329	213 770	241 453	254 774	267 714	284 176	301 589
Polska	31 289	24 207	26 293	29 142	25 551	29 047	32 105	35 510	35 277	37 287	39 695
Portugalia	20 297	19 230	18 682	16 744	14 797	15 352	16 193	17 336	18 046	18 732	19 425
Rumunia	8 495	6 439	6 521	6 193	6 287	7 445	8 342	9 909	11 731	12 773	13 737
Słowacja	2 939	2 349	7 991	8 675	8 676	7 927	6 540	7 112	7 528	7 978	8 581
Słowenia	4 237	3 695	3 621	3 730	3 566	3 763	4 073	4 388	4 534	4 782	5 102
Szwecja	37 954	32 472	38 237	43 757	45 651	47 055	47 091	48 882	51 224	53 948	56 819
Węgry	9 290	8 063	8 863	9 370	8 843	9 144	9 486	9 699	10 005	10 547	11 104
Wielka Brytania	193 264	160 517	167 950	182 840	197 374	209 472	235 461	267 727	250 134	245 558	255 439
Włochy	215 317	171 208	197 163	201 250	188 928	184 054	185 227	190 492	197 501	198 114	199 597
UE	1 357 083	1 209 448	1 274 487	1 331 981	1 308 445	1 328 936	1 365 472	1 448 827	1 481 945	1 523 007	1 586 417

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en dla poszczególnych krajów UE [20.03.2018].

W unijnej wartości dodanej mikroprzedsiębiorstw największy jest udział Niemiec (19%). Kolejne miejsca zajmują: Wielka Brytania (16%), Francja (15%), Włochy (13%) i Hiszpania (8%). Łącznie mikroprzedsiębiorstwa w tych pięciu krajach wytwarzają 70% unijnej wartości dodanej, 22% wartości dodanej tworzonej przez mikroprzedsiębiorstwa w UE powstaje w handlu hurtowym i detalicznym, naprawie

pojazdów mechanicznych i motocykli, w działalności naukowej i technicznej wytwarzane jest 19%, w budownictwie 13%⁴ [Statistical... 2008].

Największy dynamizm w zakresie tworzenia wartości dodanej w analizowanym okresie dotyczył Słowacji – prawie trzykrotny wzrost w stosunku do bazowego 2008 roku. Tylko sześć krajów unijnych odnotowało zmiany poniżej 100 w stosunku do roku bazowego, przy czym największe spadki dotyczyły Grecji i Cypru – odpowiednio 72 i 78 wartości bazowej. Biorąc pod uwagę średnią unijną wartość w 2018 roku wyniosła 117 w odniesieniu do roku bazowego.

Odnosząc tworzoną wartość dodaną do 1000 mieszkańców w poszczególnych krajach, należy stwierdzić, że najwyższe wskaźniki występują w Luksemburgu (11,2 mln euro) i Irlandii (8,5 mln euro). Powyżej średniej unijnej, która wynosi 3,1 mln euro, znajduje się jeszcze 11 państw (Szwecja, Dania, Belgia, Malta, Austria, Holandia, Wielka Brytania, Niemcy, Francja, Finlandia, Włochy). Najniższe wartości mają Rumunia, Bułgaria i Chorwacja – poniżej 1 mln euro wartości dodanej na 1000 mieszkańców. W Polsce jest to 1 mln euro. Oznacza to, że dla 11 krajów wartość waha się od 2,7 mln euro (Hiszpania) do 1,2 mln euro (Węgry).

3. Udział mikroprzedsiębiorstw w wartości eksportu i importu

W procesie umiędzynarodawiania swojej działalności mikroprzedsiębiorstwa są silniej zaangażowane w import niż eksport (tab. 6). Ich udział na tle pozostałych przedsiębiorstw w wartości importu wynosi 17%, w wartości eksportu zaś 14%.

Najsilniej w działalność importową zaangażowane są mikroprzedsiębiorstwa w Belgii i na Malcie, do najslabiej zaangażowanych należą Francja, Niemcy i Czechy. Największy udział mikroprzedsiębiorstw w wartości eksportu występuje w Niemczech (44%), Finlandii (39%) i Portugalii (27%), a najmniejszy we Włoszech (3%).

Tabela 6. Udział procentowy mikroprzedsiębiorstw w wartości importu i eksportu (2015 rok)

	Udział procentowy w wartości importu				Udział procentowy w wartości eksportu			
	mikro	małe	średnie	duże	mikro	małe	średnie	duże
Austria	20	17	24	38	12	14	24	50
Belgia	44	10	17	29	19	18	35	29
Bułgaria	13	20	28	39	6	9	19	66
Chorwacja	17	22	23	38	14	14	23	49
Cypr	25	30	28	17	13	9	17	61
Czechy	7	16	24	53	4	6	10	80
Dania	11	25	27	37	18	24	38	19
Estonia	24	24	30	22	8	6	14	72
Finlandia	11	18	23	48	39	11	8	42
Francja	6	10	13	71	5	9	20	65

⁴ Podział na sekcje NACE rev. 2.

Grecja	15	17	24	45	11	18	35	37
Hiszpania	14	15	20	51	9	9	16	66
Holandia	14	19	31	37	11	15	21	53
Irlandia	23	19	24	35	6	18	30	46
Litwa	16	22	27	35	10	18	28	44
Luksemburg	10	24	29	38	17	8	17	58
Łotwa	24	27	31	19	4	9	23	64
Malta	44	19	11	26	15	9	15	61
Niemcy	6	11	17	67	44	10	17	30
Polska	9	14	21	56	14	15	22	50
Portugalia	15	20	29	37	27	6	15	53
Rumunia	18	15	22	45	8	20	28	44
Słowacja	12	12	17	58	14	17	28	41
Słowenia	17	20	27	36	15	11	22	51
Szwecja	21	16	19	44	15	14	25	46
Węgry	21	10	17	51	16	34	33	16
Wielka Brytania	18	12	16	53	7	15	26	51
Włochy	8	20	27	45	3	6	13	78
UE	17	18	23	42	14	13	22	51

Malta – dane za rok 2013, Słowenia – dane za rok 2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu (ext_tec01).

4. Zakończenie

Mikroprzedsiębiorstwa są przede wszystkim „aktorami” na rynku lokalnym, ale część z nich ma potencjał, aby wejść na rynki globalne. Należy jednak podkreślić, że dopiero uzupełnienie analizy ilościowej o analizę jakościową dałoby pełny obraz mikroprzedsiębiorstw w UE. Zróżnicowanie znaczenia mikroprzedsiębiorstw w krajach unijnych skutkujące rozproszeniem danych determinowane jest istniejącymi w danym kraju czynnikami nie tylko ekonomicznymi i społecznymi, ale także kulturowymi czy politycznymi. Splot tych wszystkich czynników będzie decydował o konkurencyjności tej szczególnej grupy przedsiębiorstw. Otrzymane wyniki zwracają uwagę na ważne i aktualne wyzwania. I choć część z nich może być niekiedy oczywista, np. to, że w grupie eksporterów dominują przedsiębiorstwa duże, to warto szukać odpowiedzi na pytania typu: Dlaczego mikrofirmy nie internacjonalizują się tak aktywnie jak firmy duże? Czy powinny być „motywowane” do internacjonalizacji? A jeśli tak, to w jaki sposób? Reasumując, należy przyjąć, że problematyka dotycząca mikroprzedsiębiorstw jest złożona i wskazuje kierunek dalszych, pogłębianych badań w tym zakresie.

Literatura

- Czerniak A., Stefański M., 2016, *Małe i średnie firmy w Polsce – bariery i rozwój*, Polityka Insight Research, Warszawa.
- Daszkiewicz N., Wach K., 2013, *Małe i średnie przedsiębiorstwa na rynkach międzynarodowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 13-14.
- European Commission, 2003, Commission Recommendation 2003/361/EC of 6 May 2003, Annex *Definition of Micro, Small and Medium-sized Enterprises adopted by the Commission*, article 1.
- ESA, 2010, European System of National and Regional Accounts, https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en.
- Juchniewicz M., Grzybowska B., 2010, *Innowacyjność mikroprzedsiębiorstw w Polsce*, PARP, Warszawa.
- Konstanty E., 2016, *Przedsiębiorstwa i mikroprzedsiębiorstwa w Polsce – charakterystyka i analiza funkcjonowania sektora MMSP na rynku krajowym*, Organizacja i Zarządzanie, nr 2.
- Statistical Classification of Economic Activities in the European Community, 2008, Eurostat Methodologies and Working Papers, European Communities.